

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 184 (XXVIII) — Nr. 430

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Miercuri, 8 iunie 2016

SUMAR

	<u>Pagina</u>
ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE	
Decizia nr. 8 din 30 martie 2016 (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală)	2-16

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT ÎN MATERIE PENALĂ

DECIZIA Nr. 8

din 30 martie 2016

Dosar nr. 558/1/2016

Mirela Sorina Popescu — președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție — președintele completului
 Ștefan Pistol — judecător la Secția penală
 Geanina Cristina Arghir — judecător la Secția penală
 Ioana Bogdan — judecător la Secția penală
 Ilie Iulian Dragomir — judecător la Secția penală
 Marius Dan Foițoș — judecător la Secția penală
 Lavinia Valeria Lefterache — judecător la Secția penală
 Simona Daniela Encean — judecător la Secția penală
 Cristina Rotaru-Radu — judecător la Secția penală

S-a luat în examinare sesizarea prin care Curtea de Apel Brașov — Secția penală solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: dacă sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală care consfințește principiul „ne bis in idem” are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă — indiferent de încadrarea juridică dată faptei — sau noțiunea de „hotărâre penală” este folosită de legiuitor în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Completul competent să judece sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile ce formează obiectul Dosarului nr. 558/1/2016 este legal constituit, conform dispozițiilor art. 476 alin. (6) din Codul de procedură penală și ale art. 274 alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința a fost prezidată de către președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, doamna judecător Mirela Sorina Popescu.

Conform art. 276 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare, la ședința de judecată a participat doamna Valentina Cruceanu, magistrat-asistent în cadrul Secției penale.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de doamna procuror Marinela Mincă.

Magistratul-asistent a prezentat referatul cauzei, învederând obiectul Dosarului nr. 558/1/2016, aflat pe rolul Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, precum și faptul că la dosar au fost depuse hotărâri relevante în materie pronunțate de Curtea de Apel Alba

Iulia, Curtea de Apel Bacău, Curtea de Apel Constanța, Curtea de Apel Galați, Curtea de Apel Iași, Curtea de Apel Pitești, Curtea de Apel București și Tribunalul Maramureș.

A menționat că la dosar au transmis puncte de vedere toate curțile de apel, cu excepția Curții de Apel Craiova; unele curți de apel au făcut referire și la punctele de vedere ale unora dintre instanțele arondate, fiind curturate două opinii, astfel cum sunt menționate în raportul deus la dosar.

A arătat că a fost deus la dosar raportul întocmit de către judecătorul-raportor, care a fost comunicat procurorului (Parchetului de pe lângă Tribunalul Covasna și Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție) și părților (M.F.P., S.C. F. S.A. și M.M.C.) la data de 10 martie 2016, potrivit dispozițiilor art. 476 alin. (9) din Codul de procedură penală.

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Adresa nr. 251/C/358/III/-5/2016 din 7 martie 2016, a transmis că nu există în lucru nicio sesizare având ca obiect promovarea unui recurs în interesul legii cu privire la chestiunea de drept cu care a fost sesizată instanța, fiind depuse și concluzii scrise, în sensul respingerii, ca inadmisibilă, a sesizării Curții de Apel Brașov.

Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna, prin Adresa nr. 5.856/III/2/2015 din 22 martie 2016, a arătat că achiesează la cea de-a doua propunere făcută de judecătorul-raportor (prima fiind respingerea sesizării, ca inadmisibilă), în sensul admiterii sesizării formulate și stabilirii că o hotărâre judecătorească civilă, pronunțată de judecătorul-sindic, în materia insolvenței, ca urmare a unei proceduri declanșate la cererea unei persoane fizice ori juridice, prejudiciate de societatea comercială al cărei administrator este cercetat penal și trimis în judecată pentru evaziune fiscală, nu poate fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

În încheiere, magistratul-asistent a arătat că părțile nu au deus la dosar puncte de vedere cu privire la chestiunea de drept cu care a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, doamna judecător Mirela Sorina Popescu, constatând că nu sunt alte cereri sau excepții de formulat, a solicitat doamnei procuror Marinela Mincă să susțină punctul de vedere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la problema supusă dezbaterii.

Doamna procuror Marinela Mincă a apreciat sesizarea din prezenta cauză ca fiind inadmisibilă, pentru următoarele trei considerente:

1. Întrebarea formulată de instanță nu ridică o veritabilă problemă de drept, având în vedere împrejurarea că cerința ca întrebarea să evoce o problemă de drept de o reală dificultate a fost identificată de jurisprudența formată în materie drept o condiție de admisibilitate intrinsec conținută în noțiunea de

problemă de drept cu care operează art. 475 din Codul de procedură penală.

Or, în acest context, a învederat dispozițiile art. 20 alin. (1) din Constituție, potrivit cărora dispozițiile constituționale, referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, trebuie interpretate și aplicate în acord cu prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului, cu cele ale tratatelor și pactelor internaționale la care România este parte; prin urmare, și componenta referitoare la dreptul la un proces echitabil, reglementat de art. 21 alin. (3) din Constituție, trebuie să se supună acestei condiționări.

Totodată, art. 20 alin. (2) din Constituție prevede că, în măsura în care există neconcordanță între dispozițiile interne referitoare la drepturile fundamentale ale omului și cele din reglementările internaționale, au prioritate acestea din urmă, fiind în afara oricărei discuții că și art. 6 din Codul de procedură penală trebuie interpretat și aplicat în concordanță cu dispozițiile convențiilor sau cu cele ale protocoalelor adiționale la convenție și că nu există niciun motiv rezonabil pentru care să poată fi pusă în discuție, de plano, aplicarea acestui text de lege, altfel decât în concordanță cu dispozițiile convențiilor sau ale art. 4 din Protocolul adițional la Convenție.

2. În continuare, a arătat că, în opinia Parchetului, rezolvarea fondului cauzei nu depinde de dezlegarea problemei de drept ridicate de instanță în încheierea de sesizare, ci de rezolvarea unei chestiuni care ține de particularitățile speței, și anume de stabilirea faptului dacă obligarea la despăgubiri, printr-o hotărâre a unei instanțe civile, poate constitui un impediment în sensul art. 4 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenție.

Or, condiția ca întrebarea să tindă la interpretarea în abstract a unor dispoziții legale, iar nu la stabilirea modului de aplicare concretă a acestor dispoziții în cauza de față, reprezintă, de asemenea, o condiție de admisibilitate a întrebării formulate.

A subliniat că, în cauză, apelul exercitat vizează stabilirea unei chestiuni concrete, și anume dacă obligarea la despăgubiri a inculpatului, administrator în cauza civilă, constituie sau nu, în concret, o sancțiune în sensul art. 4 din Protocol; așadar, chestiunea este una care ține de specificul speței și poate fi rezolvată de către instanța de judecată prin aplicarea dispozițiilor legale și convenționale menționate, în funcție de particularitățile cauzei, respectiv prin aplicarea criteriilor de calificare a unei sancțiuni ca fiind una penală, prin raportare la dispozițiile de obligare a inculpatului la suportarea pagubei în procesul civil.

3. Al treilea motiv pentru care a apreciat sesizarea ca fiind inadmisibilă îl reprezintă acela că, în opinia Parchetului, problema de drept a fost greșit identificată de instanța de judecată ca fiind una care ține de latura penală a cauzei și care ar interesa principiul „ne bis in idem”, pentru că, în realitate, este vorba de exercitarea în paralel a unei acțiuni civile cu consecința angajării răspunderii civile a inculpatului, administrator în cauza civilă, și a obligării acestuia la plata de despăgubiri; prin urmare, această împrejurare poate fi examinată exclusiv din perspectiva laturii civile a cauzei, respectiv incidenței dispozițiilor art. 27 și 28 din Codul de procedură penală, în sensul de a stabili în ce măsură acțiunea civilă, care are ca obiect prejudiciul produs, și care este reclamat și în cauza penală, a fost sau nu deja soluționată.

A precizat că cumulul răspunderii civile cu răspunderea penală pentru fapta generatoare de prejudiciu, care face obiectul acțiunii penale, este un principiu care este statuat în art. 19 din Codul de procedură penală și care nu poate fi confundat cu principiul „ne bis in idem”. De altfel, chiar art. 138 alin. (2) din Legea nr. 85/2006 prevedea în mod expres că angajarea

răspunderii patrimoniale pentru pasivul societății, a persoanei vinovate de insolvență, nu înlătură aplicarea legii penale pentru faptele care constituiau infracțiuni, dispoziții care în prezent își au corespondent în art. 169 alin. (1) și (8) din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, cu modificările și completările ulterioare, care a abrogat actul normativ menționat.

Concluzionând, a arătat că, în opinia parchetului, nu este vorba de raportul dintre două sancțiuni, ci de exercitarea simultană a acțiunii civile, atât în fața instanței civile, cât și a celei penale, astfel încât acest demers nu poate fi confundat cu incidența principiului „ne bis in idem”, și, ca atare, calificarea problemei de drept a fost greșit ridicată de către instanță, aspect care atrage inadmisibilitatea sesizării din cauză.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, doamna judecătoreasă Mirela Sorina Popescu, a declarat dezbaterile închise, iar Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a reținut dosarul în pronunțare.

ÎN ALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Încheierea de ședință din data de 21 ianuarie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 74/119/2014, având ca obiect soluționarea apelurilor declarate de Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna și părțile civile M.F.P., A.N. DE A.F. — D.G.R. A F.P. B. — A J. A.F.P. C. împotriva Sentinței penale nr. 33 din 8 octombrie 2015, pronunțată de Tribunalul Covasna în Dosarul penal nr. 74/119/2014, Curtea de Apel Brașov — Secția penală, în baza art. 476 alin. (1) raportat la art. 475 din Codul de procedură penală, a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: **dacă sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă — indiferent de încadrarea juridică dată faptei — sau noțiunea de „hotărâre penală” este folosită de legiuitor în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției europene a drepturilor omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.**

II. Expunerea succintă a cauzei

Prin Sentința penală nr. 33 din 8 octombrie 2015, pronunțată în Dosarul penal nr. 74/119/2014, Tribunalul Covasna a hotărât următoarele:

În temeiul art. 386 din Codul de procedură penală s-a dispus schimbarea încadrării juridice din infracțiunea de înșelăciune prevăzută de art. 215 alin. 1, 2, 3, cu aplicarea art. 41 alin. 2 (3 acte materiale) din Codul penal anterior, în infracțiunea de înșelăciune prevăzută de art. 244 alin. (1), cu aplicarea art. 35 alin. (1) (3 acte materiale) din Codul penal.

1. În baza art. 244 alin. (1), cu aplicarea art. 35 alin. (1) din Codul penal (3 acte materiale) și art. 5 din Codul penal a fost condamnat inculpatul M.M.C. la pedeapsa de 3 ani închisoare, pentru săvârșirea infracțiunii de înșelăciune.

În temeiul art. 91 alin. (1) din Codul penal s-a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, iar în temeiul art. 92 alin. (1) din Codul penal s-a stabilit termen de supraveghere 4 ani de la data rămânării definitive a hotărârii.

În temeiul art. 93 alin. (1) din Codul penal, pe durata termenului de supraveghere, a fost obligat inculpatul să respecte următoarele măsuri de supraveghere: a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta; b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa; c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile; d) să comunice schimbarea locului de muncă; e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

În temeiul art. 93 alin. (2) din Codul penal, pe durata termenului de supraveghere, a fost obligat inculpatul să frecventeze un program de reintegrare socială derulat de către serviciul de probațiune.

În temeiul art. 93 alin. (2) din Codul penal, pe durata termenului de supraveghere, a fost obligat inculpatul să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă de 120 de zile, de câte 3 ore pe zi.

În temeiul art. 91 alin. (4) din Codul penal i s-a atras atenția inculpatului asupra conduitei sale viitoare, precum și cu privire la posibilitatea revocării suspendării, dacă va mai comite alte infracțiuni, nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

În temeiul art. 397 din Codul de procedură penală a fost respinsă acțiunea civilă formulată de partea civilă S.C. F. S.A. B., prin C. de I. T. — F. B. SPRL.

2. În temeiul art. 396 alin. (6) raportat la art. 16 alin. (1) lit. i) din Codul de procedură penală, raportat la art. 4 din Protocolul 7 adițional la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului, s-a dispus încetarea procesului penal față de același inculpat pentru săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală, prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările ulterioare, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal anterior.

În temeiul art. 397 alin. (5) raportat la art. 25 alin. (5) din Codul de procedură penală a fost lăsată nesoluționată acțiunea civilă.

În baza art. 274 alin. (1) din Codul de procedură penală a fost obligat inculpatul la plata sumei de 2.000 lei cu titlu de cheltuieli judiciare avansate de către stat.

Pentru a pronunța această hotărâre, prima instanță a reținut, în esență, că inculpatul M.M.C. a fost trimis în judecată prin rechizitoriul Parchetului de pe lângă Tribunalul Covasna pentru săvârșirea în concurs a infracțiunilor de înșelăciune, prevăzută de art. 215 alin. 1, 2 și 3 din Codul penal anterior, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal anterior (3 acte materiale), și evaziune fiscală, prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal anterior, ambele cu aplicarea art. 33 lit. a) din Codul penal anterior.

Inculpatul M.M.C. a fost asociat unic și administrator al S.C. R. S.R.L. S. G. de la înființare, adică 1 iunie 2009, până la data de 11 noiembrie 2011, când, prin Sentința civilă nr. 261/S/2011, a fost dispusă închiderea procedurii falimentului societății și radierea acesteia din registrul comerțului.

La data de 15 iunie 2009, între S.C. F. S.A. B., în calitate de vânzătoare, și S.C. R. S.R.L., reprezentată de O.E. (împuternicit de inculpatul M.M.C), în calitate de cumpărătoare, s-a încheiat Contractul de furnizare apă minerală nr. 388/2009, în baza căruia, în perioada 23 iunie 2009—2 iulie 2009, S.C. R. S.R.L. a achiziționat de la persoana vătămată cantitatea de 93.720 bucăți de peturi de 0,5 litri apă minerală Bodoc, în valoare totală de 83.645,10 lei. Cu această ocazie au fost întocmite facturile nr. FAV 0019323 din 23 iunie 2009, în valoare de 34.700,4 lei, FAV 0019398 din 26 iunie 2009, în valoare de 2.677,5 lei, FAV 0019499 din 30 iunie 2009, în valoare de 34.700,4 lei, și FAV 0021055 din 2 iulie 2009, în valoare de 11.566 lei. Pentru plata primelor 3 facturi, la momentul livrării mărfurilor, inculpatul M.M.C. a emis biletele la ordin: nr. BTRL3BT8196873, în valoare de 34.700 lei, emis la data de 23 iunie 2009 și scadent la data de 9 iulie 2009; BTRL3BT8196875, în valoare de 2677,5 lei, emis la data de 26 iunie 2009 și scadent la data de 20 iulie 2009, și nr. BTRL3BT8196874, în valoare de 34.700 lei, emis la data de 30 iunie 2009 și scadent la data de 20 iulie 2009, pe care le-a înmănat martorului K.J., reprezentantul de atunci al S.C. F. S.A. B. Fiind introduse spre decontare, cele 3 instrumente de plată au fost refuzate pentru lipsa totală de disponibil.

Marfa a fost ridicată de inculpatul M.M.C. și numitul O.E.G., transportată într-un spațiu situat în zona Gării din Sfântu Gheorghe, aparținând martorului D.I., găsită de D.E. și O.E.G. și valorificată la scurt timp după achiziție.

S-a reținut, de asemenea, în sarcina inculpatului, că, în perioada iunie—decembrie 2009, în calitate de administrator al S.C. R. S.R.L. S. G., a efectuat o serie de operațiuni comerciale (achiziții de la furnizorii S.C. F. S.A. B., S.C. V. S.R.L., S.C. C. S.A., S.C. N. S.R.L., S.C. D. R. S.A., S.C. A. I. S.R.L., S.C. C. S.R.L., S.C. S. S.R.L., S.C. H. C. S.R.L. și S. de S. I. I.-C. S.A., precum și livrarea cantității de apă minerală achiziționată de la persoana vătămată S.C. F. B. S.A.), fără a întocmi vreo evidență contabilă a societății, respectiv fără a depune la organele fiscale ale statului declarații fiscale, deconturi de T.V.A. sau bilanț, ascunzând sursa impozabilă în scopul neîndeplinirii obligațiilor fiscale și creând prin aceasta bugetului consolidat al statului un prejudiciu de 10.570,5 lei, din care impozit pe profit în sumă de 4.832 lei și TVA în sumă de 5.738,5 lei.

Prima instanță a constatat, pe baza materialului probator administrat, vinovăția inculpatului M.M.C. în ce privește infracțiunea de înșelăciune, reținând că sunt întrunite condițiile tragerii la răspundere penală a acestuia, identificând legea penală mai favorabilă noul Cod penal și pronunțând soluția de condamnare în temeiul art. 244 alin. (1) din Codul penal, cu aplicarea art. 35 alin. (1) din Codul penal.

În ceea ce privește săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală, instanța de fond a considerat că sunt incidente dispozițiile vizând încetarea procesului penal prin raportare la existența autorității de lucru judecat și la art. 4 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului, pentru următoarele considerente:

La data de 12 martie 2010, prin Sentința civilă nr. 99/S a Tribunalului Covasna, pronunțată în Dosarul nr. 1.686/119/2009, judecătorul-sindic a admis cererea creditoarei S.C. F. S.A. și a deschis procedura insolvenței cu privire la S.C. R. S.R.L., hotărârea rămânând irevocabilă prin Decizia nr. 229/R din 18 mai 2010 a Curții de Apel Brașov, prin anularea, ca netimbrată, a recursului. Prin Sentința civilă nr. 261/S a Tribunalului Covasna din data de 11 noiembrie 2011, pronunțată în același dosar, judecătorul-sindic a dispus radierea societății din registrul comerțului.

Prin Cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Covasna cu nr. 789/119/2011, la data de 18 februarie 2011, reclamanta, C. 2000 SPRL S. G, lichidator judiciar al S.C. R. S.R.L. S. G, a solicitat, în contradictoriu cu pârâțul M.M.C, administrator al debitoarei, stabilirea răspunderii reparatorii a acestuia pentru pasivul societății de 218.449,00 lei.

În motivare, reclamanta a învederat că pârâțul a săvârșit fapta prevăzută de art. 138 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 85/2006, cu modificările și completările ulterioare, respectiv nu a ținut evidențele contabile ale operațiunilor comerciale efectuate, ale veniturilor realizate, folosindu-le în interesul său personal sau al altor persoane.

Judecătorul-sindic, examinând acțiunea reclamantei, a reținut următoarele:

La cererea creditoarei următoare, S.C. F. S.A. B., prin Sentința civilă nr. 99/S din 12 martie 2010, dată în Dosarul nr. 1.686/119/2009, judecătorul-sindic a pronunțat deschiderea procedurii insolvenței pe cale generală a debitoarei, S.C. R. S.R.L. S. G, în temeiul art. 33 alin. (6) din Legea nr. 85/2006, cu modificările și completările ulterioare, pentru o creanță de 83.645,10 lei.

Nefiind găsite soluții de redresare a activității, prin Sentința civilă nr. 299/S din 1 octombrie 2010 s-a dispus trecerea la procedura falimentului pe cale simplificată, lichidator judiciar fiind desemnat C. 2000 SPRL S. G. S-a reținut că administratorul statutar nu a predat gestiunea scriptică și faptică a debitoarei, iar acesta nu a putut fi contactat.

Potrivit tabelului definitiv suplimentar al creditorilor, la masa credală a debitoarei au fost admise creanțe în valoare de 218.449,00 lei.

Din datele și informațiile furnizate de registrul comerțului la data de 8 aprilie 2011 a rezultat că firma falită s-a constituit ca persoană juridică la data de 3 iunie 2009, cu obiect de activitate principal constând în „intermedieri cu produse diverse”, alături de alte activități secundare.

Activitatea societății a fost administrată de asociatul unic M.M.C.

Raportul privind cauzele și împrejurările insolvenței, întocmit de lichidator la 14 ianuarie 2011, a consemnat că administratorul social nu a putut fi contactat, nu a colaborat cu lichidatorul și nu s-a putut intra în posesia unor documente de evidență a activității derulate.

În continuare, lichidatorul a concluzionat că starea de insolvență a fost generată de M. M.C. personal, care a achiziționat apă minerală de la S.C. F. S.A. B., pe care a livrat-o la diverse firme.

Lichidatorul a cerut angajarea răspunderii materiale a fostului administrator, M.M.C, conform art. 138 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 85/2006, cu modificările și completările ulterioare, susținând ca acesta nu a ținut contabilitatea firmei în conformitate cu legea, neîntocmind niciun document financiar-contabil, nicio declarație de venituri care să fie depusă la autoritățile fiscale locale în vederea calculării și plății obligațiilor corespunzătoare exigențelor legale, fapt pentru care se impune suportarea consecințelor.

Raportat la starea de fapt învederată, instanța de fond a reținut că dispozițiile art. 138 alin. (1) din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, cu modificările și completările ulterioare, reglementează posibilitatea stabilirii de către judecătorul-sindic a răspunderii organelor de conducere ale falitului, printre care și administratorii acestuia pentru o parte din pasiv, dacă s-a demonstrat săvârșirea uneia sau mai multor fapte ilicite, dintre cele enumerate limitativ la lit. a)—g) ale acestui alineat.

Pe de altă parte, s-a arătat că faptele imputate acestor persoane trebuie să fie cauza insolvenței debitorului, la care se adaugă cerința îndeplinirii condițiilor generale ale răspunderii civile delictuale, instituită de art. 998—999 din Codul civil anterior.

Art. 138 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 85/2006 permite atragerea răspunderii materiale a organelor de conducere ale unui comerciant care se fac vinovate de apariția sau creșterea stării de insolvență prin neținerea unei contabilități conform legii. Această faptă nu este aptă prin ea însăși să provoace o stare de faliment, neputându-se stabili o relație de cauzalitate cu insolvența.

Instanța a reținut în continuare că, potrivit unui control încrucișat efectuat de către organele fiscale, s-a constatat prin procesul-verbal instrumentat la 29 octombrie 2010 că societatea debitoare, în perioada 1 iunie 2009 — 31 martie 2010, nu a ținut evidența contabilă a operațiunilor comerciale efectuate, nu a depus nicio declarație fiscală, deconturi de T.V.A. și bilanțuri contabile, cu toate că a achiziționat și vândut mărfuri unor firme.

În consecință, s-a calculat suma de 92.913, T.V.A. suplimentar și impozit pe profit de 17.618 lei.

O altă verificare a activității falitei a fost întreprinsă de Garda financiară, potrivit procesului-verbal de constatare încheiat la data de 22 septembrie 2010, în care s-a reținut că a valorificat mai multe cantități de apă minerală fără ca veniturile obținute în valoare de 94.657,10 lei să fie înregistrate în evidențele contabile. Mai mult, nu a depus declarații, deconturi și bilanțuri contabile la autoritățile locale fiscale.

S-a procedat și de această dată la calculul T.V.A.-ului și al impozitului pe profit datorate, totalizând 112.642,30 lei.

Lipsind documentele de evidență a operațiunilor comerciale realizate pe perioada cât a funcționat societatea, lichidatorul s-a aflat în imposibilitatea de a stabili alte cauze ale insolvenței.

Instanța a constatat că pârâțul nu a răsturnat prezumția existenței raportului de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu, mai mult, conduita ilicită a pârâțului a condus la concluzia că veniturile pe care le-a realizat au fost folosite în interes personal, în accepțiunea art. 138 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 85/2006, și că în mod deliberat a adoptat această conduită pentru a prejudicia firma cu 122.462 lei și a determina în cele din urmă starea de insolvență, fiind conștient că neținând evidențele financiar-contabile și neplătind obligațiile fiscale aferente va determina autoritățile fiscale să calculeze dobânzi și penalități de întârziere, care în mod inevitabil vor genera falimentul, ceea ce de altfel s-a și împlinit.

S-a mai reținut că administratorul pârât a manifestat dezinteres total față de soarta firmei și data la care creditoarea S.C. F. S.A. S. G. a solicitat declanșarea procedurii insolvenței, întrucât nu a depus nicio contestație, cu toate că a fost notificat în condițiile art. 33 alin. (1) și (3) din Legea nr. 85/2006.

Aspectele de fapt învederate, coroborate cu refuzul pârâțului de a se prezenta la interogatoriu, având valoarea probatorie a unei recunoașteri depline a faptelor săvârșite, au îndreptățit instanța să aprecieze că în cauză sunt îndeplinite condițiile legale pentru antrenarea răspunderii personale patrimoniale a administratorului M.M.C. în dezdăunare, în limita sumei de 218.449,00 lei.

Hotărârea a rămas irevocabilă prin nerecurare la 17 august 2011.

În raport cu această hotărâre, prima instanță a constatat că judecătorul-sindic a aplicat inculpatului „sanctiunea” suportării pasivului patrimonial al societății radiate din patrimoniul propriu, constatând că fapta ilicită care a determinat insolvența și ulterior falimentul societății a fost generată de reaua-credință a

administratorului personal, care, pe de o parte, nu a ținut evidențele contabile, potrivit legii, iar, pe de altă parte, nu a achitat obligațiile fiscale aferente perioadei 1 iunie 2009 — 31 martie 2010, cauzând statului un prejudiciu de 92.913 lei, T.V.A. suplimentar și impozit pe profit de 17.618 lei. Mai mult, aceste sume au fost stabilite în baza aceluiași raport întocmit de organele fiscale la 29.10.2010, ce a stat și la baza inculpării inculpatului pentru evaziune fiscală, sumele de care acesta este învinuit prin rechizitoriu că nu le-a plătit fiind incluse în cuantumul celor pentru care instanța administrativă a atras răspunderea sa patrimonială personală cu titlu de „sanctiune” pentru fapta ilicită de a fi cauzat falimentul societății, exact prin neplata obligațiilor fiscale, instanța specificând caracterul deliberat al conduitei adoptate, sub aspectul deplinei conștientizări a dobânzilor și penalităților care urmau a fi calculate și care, prin neplată, ar fi atras falimentul.

Or, art. 4 al Protocolului nr. 7 adițional la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului prevede următoarele: „nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași Stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui Stat”.

Împotriva acestei hotărâri au declarat apel Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna și M.F.P., A.N. de A.F. prin D.G.R. a F.P. B., A.J. a F.P. C., criticând-o pentru netemeinicie și nelegalitate și solicitând desființarea ei, iar în cadrul rejudecării, pronunțarea unei noi hotărâri legale și temeinice prin care să se dispună condamnarea inculpatului M.M.C. pentru infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal anterior și obligarea inculpatului la plata de despăgubiri materiale către persoana vătămată S.R. prin A.N. de A.F. — D.G.R. a F.P. B., A.J. a F.P. C.

În dezvoltarea motivelor de apel, Parchetul a arătat că, în speță, nu există autoritate de lucru judecat, raportat la Sentința civilă nr. 176/S/10.06.2011 a Tribunalului Covasna, pronunțată în Dosarul civil nr. 789/119/2011 întrucât, prin această hotărâre, s-a admis acțiunea formulată de S.C. C. 2000 SPRL, lichidator judiciar al S.C. R. S.R.L. S. G., în contradictoriu cu pârâutul M.M.C. și, în consecință, s-a dispus obligarea pârâutului, în calitate de administrator al debitoarei, să suporte întregul pasiv de 218.449 lei, care se va plăti în contul de lichidare, fiind înființate măsuri asigurătorii asupra averii acestuia până la concurența debitului datorat. Or, este evident că, în cauza de față, nu este incident art. 4 al Protocolului nr. 7 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului, în condițiile în care inculpatul, în Dosarul nr. 789/119/2011 al Tribunalului Covasna, nu a fost urmărit sau condamnat penal, nici chiar sancționat contravențional pentru aceeași faptă pentru care a fost trimis în judecată prin Rechizitoriul nr. 93/P/2011 al Parchetului de pe lângă Tribunalul Covasna, fiind doar angrenată răspunderea materială, civilă, a acestuia, pentru prejudiciile cauzate prin conduita sa, în calitate de asociat și administrator al S.C. R. S.R.L.

În motivarea apelului formulat, persoana vătămată S.R. prin A.N. de A.F. — D.G.R. a F.P. B., A.J. a F.P.C. a arătat, în esență, că suma cu care s-a constituit parte civilă în procesul penal aflat pe rol în prezent, respectiv 10.569,68 lei, cu accesoriile aferente, reprezintă prejudiciul cauzat statului român prin fapta dedusă judecării în prezent, respectiv ascunderea sursei impozabile prin neînregistrarea anumitor operațiuni comerciale în contabilitate, pe când suma de 218.449 lei, inserată în Sentința civilă nr. 176/S/10.06.2011 a Tribunalului Covasna, reprezintă prejudiciul cauzat prin fapta fostului administrator al S.C. R.

S.R.L., prin care s-a contribuit la ajungerea societății în încetare de plăți, faptă prevăzută de art. 138 din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, formând obiectul Dosarului civil nr. 789/119/2011 al Tribunalului Covasna, banii urmând a fi depuși în contul de lichidare al debitoarei în vederea plății datorilor.

De asemenea s-a arătat că nu se poate reține că partea civilă S.R. prin A.N. de A.F. — D.G.R. a F.P. B., A.J. a F.P. C. și-a valorificat pretențiile civile formulate împotriva inculpatului M.M.C. și nici faptul că suma de 10.596,68 lei, pentru care statul român s-a constituit în dosarul penal parte civilă, este inclusă în suma la care a fost obligat fostul administrator în cadrul Dosarului nr. 789/119/2011 al Tribunalului Covasna, întrucât această sumă reprezintă impozit pe profit suplimentar, respectiv debitul principal, sumă la care se vor calcula accesoriile, conform Codului de procedură fiscală, calculate până la data plății efective.

În cursul soluționării apelurilor, la termenul din 21 ianuarie 2016, instanța de apel, din oficiu, a pus în discuția părților sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul art. 475 și următoarele din Codul de procedură penală, pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile și dezlegarea de principiu a chestiunii de drept: dacă sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă — indiferent de încadrarea juridică dată faptei — sau noțiunea de „hotărâre penală” este folosită de legiuitor în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției europene a drepturilor omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Reprezentantul Ministerului Public și avocatul inculpatului au pus concluzii de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Reprezentantul Ministerului Public a arătat că hotărârea civilă pronunțată de judecătorul-sindic de la Tribunalul Covasna nu poate sta la baza aplicării principiului „ne bis in idem”, reglementat de art. 6 din Codul de procedură penală, întrucât nu este o hotărâre de condamnare penală sau rezultată în urma parcurgerii unei proceduri penale, în timp ce inculpatul, prin avocat, a arătat că este de acord cu interpretarea dată de către prima instanță dispozițiilor art. 6 din Codul de procedură penală.

III. Punctul de vedere al instanței care a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție

Instanța de apel a apreciat că sunt întrunite toate condițiile de admisibilitate pentru sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție:

1. *Existența unei cauze aflate în curs de judecată în ultimul grad de jurisdicție pe rolul uneia dintre instanțele prevăzute expres de art. 475 din Codul de procedură penală*

Cauza se află pe rolul Curții de Apel Brașov, sesizată cu soluționarea apelurilor declarate de Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna și M.F.P., A.N. de A.F. prin D.G.R. a F.P. B., A.J. a F.P. C. împotriva Sentinței penale nr. 33 din 8 octombrie 2015, pronunțată de Tribunalul Covasna în Dosarul penal nr. 74/119/2014, cauza aflându-se în ultimul grad de jurisdicție.

2. *Soluționarea în fond a cauzei depinde de lămurirea chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării*

S-a dispus de către prima instanță încetarea procesului penal pornit față de inculpatul M.M.C., în temeiul art. 396 alin. (6) raportat la art. 16 alin. (1) lit. i) din Codul de procedură penală și art. 4 din Protocolul 7 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, pentru săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală, prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 241/2005 cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal anterior.

De modul de interpretare a sintagmei „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, depinde admiterea apelurilor promovate în cauză și condamnarea inculpatului sau, dimpotrivă, păstrarea soluției de încetare a procesului penal dispusă de prima instanță, ca urmare a aplicării în mod direct a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului pentru interpretarea art. 6 din Codul de procedură penală.

3. Problema de drept nu a fost încă dezlegată de Înalta Curte de Casație și Justiție prin mecanismele legale ce asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către instanțele judecătorești și nu face în prezent obiectul unui recurs în interesul legii, din verificările efectuate pe site-ul Înaltei Curți de Casație și Justiție rezultând că nu a fost sesizată cu privire la această problemă de drept.

În ceea ce privește opinia instanței de apel asupra chestiunii de drept, aceasta a apreciat că sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, are în vedere orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției europene a drepturilor omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei trimise mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Astfel, pornind de la conținutul art. 4 pct. 1 din Protocolul nr. 7 anexat la Convenția europeană a drepturilor omului, intitulat „Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori”: „Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceleiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat” și de la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului privind interpretarea acestui articol [Sergey Zolotukhin c. Rusiei din 10 februarie 2009 din care rezultă că încadrarea juridică a procedurii în dreptul intern nu poate fi singurul criteriu pertinent pentru aplicabilitatea principiului „non bis in idem” în sensul articolului 4 § 1 al Protocolului nr. 7, Haavrig c. Norvegiei, Rosenquist c. Suediei, Manasson c. Suediei din care se desprinde concluzia că noțiunea de „procedură penală” din textul articolului 4 al Protocolului nr. 7 trebuie să fie interpretată în lumina principiilor generale cu privire la termenii „acuzare în materie penală” și „pedepsă” din articolele 6 și, respectiv, 7 ale Convenției, Engel și alții c. Olandei, în care Curtea a stabilit trei criterii care trebuie luate în considerare pentru a stabili dacă există sau nu o „acuzare în materie penală” — încadrarea juridică a infracțiunii în dreptul național, natura infracțiunii și gradul de severitate al

pedepsei pe care persoana în cauză riscă să o suporte — Gradinger c. Austriei în care Curtea a constatat că, deși denumirea, natura și scopul celor două infracțiuni au fost diferite, a existat o încălcare a articolului 4 al Protocolului nr. 7, în măsura în care ambele decizii s-au bazat pe același comportament al reclamantului, Oliveira c. Elveției și Franz Fischer c. Austriei, în care Curtea a statuat că același comportament poate constitui mai multe infracțiuni (concurș ideal), care pot fi judecate în cadrul unor proceduri separate sau persoanele pot fi judecate sau pedepsite din nou pentru infracțiunile care au fost pur și simplu „nominal diferite”, fiind atrasă astfel incidența articolului 4 al Protocolului nr. 7 și necesitatea examinării suplimentare dacă astfel de infracțiuni au avut sau nu aceleași „elemente esențiale”, instanța de apel a apreciat că sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” folosită de legiuitorul român în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, nu are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă — indiferent de încadrarea juridică dată faptei, ci se impune o analiză amănunțită, prin prisma criteriilor cristalizate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului a caracterului și naturii primei hotărâri pronunțate. Această analiză se impune cu atât mai mult cu cât, în jurisprudența sa, menționată anterior, instanța de contencios european a extins și mai mult sfera noțiunilor de acuzație în materie penală și sancțiune penală și în domeniul administrativ și fiscal, în Cauza Rosenquist c. Suediei, spre exemplu stabilind că impunerea unei suprataxe (asimilabile în dreptul român dobânzilor și penalităților) asupra obligațiilor fiscale datorate de un contribuabil are caracter penal.

Ca atare, instanța de apel a apreciat că atunci când se analizează incidența în cauză a principiului „ne bis in idem”, reglementat de art. 6 din Codul de procedură penală, prin hotărâre penală definitivă trebuie avut în vedere rezultatul obținut în urma parcurgerii unei proceduri judiciare ori extrajudiciare, prin care se tranșează asupra fondului cauzei, fie printr-o soluție de sancționare penală, civilă, contravențională, administrativă sau fiscală, fie printr-o soluție de nesancționare (spre exemplu, un proces-verbal de sancționare contravențională anulat de o instanță civilă printr-o hotărâre judecătorească), dacă fapta care a dat naștere celor două proceduri este identică.

Verificând jurisprudența Curții de Apel Brașov în materie, nu au fost identificate hotărâri judecătorești în cadrul cărora, în soluționarea acțiunii penale exercitate împotriva inculpatului, trimis în judecată pentru infracțiuni de evaziune fiscală, să fie analizată incidența principiului „ne bis in idem” în raport cu existența unei hotărâri civile prin care administratorul societății (inculpat în cauza penală) a fost obligat, în temeiul art. 138 din Legea nr. 85/2006, să suporte pasivul societății falimentate.

Având în vedere aceste considerente, apreciind că sunt întrunite condițiile de admisibilitate, instanța de apel a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile și dezlegarea chestiunii de drept arătate și, în baza art. 476 alin. (2) din Codul de procedură penală, a suspendat judecarea cauzei până la soluționarea sesizării.

IV. Opiniile și jurisprudența instanțelor

IV.1. Opiniile instanțelor

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) din Codul de procedură penală cu referire la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, s-a solicitat punctul de vedere al instanțelor judecătorești asupra chestiunii de drept supuse dezlegării.

În urma solicitării unui punct de vedere cu privire la chestiunea de drept pentru a cărei lămurire Înalta Curte a fost sesizată, s-au primit comunicări de la toate curțile de apel, mai puțin de la Curtea de Apel Craiova, care nu a transmis niciun punct de vedere; comunicările respective au vizat și opinia unora din instanțele aflate în raza de activitate a acestor curți.

1. Astfel, **Curtea de Apel Alba Iulia** a arătat că a fost identificat Dosarul nr. 1.096/298/2011 (instanță de fond Judecătoria Sebeș), în care a fost pronunțată Decizia penală nr. 1.209 din 2 decembrie 2013 și în care instanța a apreciat că noțiunea de hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub o altă încadrare juridică, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, reprezintă orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei.

2. **Curtea de Apel Bacău** a arătat că, în art. 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, intitulat „Dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune” se prevede că „nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea”.

În ceea ce privește aplicarea principiului „ne bis in idem”, enunțat la art. 50 din Cartă, unei urmăriri penale pentru fraudă fiscală (precum și cea care face obiectul litigiului în cauza pendinte a instanței care a sesizat Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curți de Casație și Justiție), în Cauza C-617/10, soluționată prin Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene din data de 26 februarie 2013, Marea Cameră a decis că aceasta: „presupune ca măsurile care au fost deja adoptate împotriva învinutului prin intermediul unei decizii devenite definitive să îmbrace un caracter penal”.

În această privință, s-a arătat că art. 50 din Cartă nu se opune ca un stat membru să impună, pentru aceleași fapte de nerespectare a obligațiilor declarative în domeniul fiscal, o combinație de sancțiuni fiscale și penale, întrucât, pentru a garanta perceperea integralității încasărilor TVA și, prin aceasta, protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene, statele dispun de libertatea de alegere a sancțiunilor aplicabile — obligație prevăzută în sarcina statelor membre prin art. 325 TFUE.

Sancțiunile pot să îmbrace forma unei sancțiuni administrative, a unor sancțiuni penale sau o combinație a celor două și doar atunci când sancțiunea fiscală îmbracă un caracter penal (evaluat prin criteriile pertinente indicate tot de Curtea de Justiție a Uniunii Europene prin Hotărârea din 5 iunie 2012, Bonda, C-489/10, pct. 37, respectiv calificarea juridică a infracțiunii în dreptul intern, natura infracțiunii și natura, respectiv gradul de severitate a sancțiunii pe care persoana în cauză riscă să o suporte) și este definitivă, art. 50 din Cartă se opune ca pentru aceleași fapte să se desfășoare o urmărire penală împotriva aceleiași persoane.

S-a arătat, totodată, că revine instanței de judecată sarcina de a aprecia, în lumina criteriilor menționate, dacă este necesar să se aprecieze la o examinare a cumulului de sancțiuni fiscale și penale prevăzută de legislația națională și, eventual, să considere acest cumul ca fiind contrar standardelor amintite, cu condiția ca sancțiunile restante să fie efective, proporționale și disuasive.

De asemenea, s-a arătat că, atunci când se analizează principiul „ne bis in idem”, instanța de judecată trebuie să aibă în vedere și jurisprudența constantă a Curții de Justiție care a stabilit că „pentru a se putea considera că în privința unei persoane a fost pronunțată o hotărâre definitivă pentru fapte care îi sunt imputate unei persoane, trebuie ca acțiunea penală să se fi stins în mod definitiv — *Hotărârea Turansky, C-491/07*, și că această decizie a fost pronunțată în urma unei aprecieri asupra fondului cauzei (*Hotărârea Miraglia, C-469/03*), și pe baza dreptului intern în care această decizie a fost adoptată.

Magistrații Secției penale a **Tribunalului Bacău** au arătat că ar trebui avută în vedere jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a apreciat că pentru a reține aplicabilitatea principiului „ne bis in idem” trebuie satisfăcute următoarele condiții:

a) să existe o hotărâre definitivă conform legii statului în care a fost pronunțată, fie prin epuizarea căilor ordinare de atac, fie prin neexercitarea acestora în termenul prevăzut de lege;

b) hotărârea definitivă să fie pronunțată în materie penală; este avută în vedere pentru determinarea caracterului penal al hotărârii noțiunea de acuzație în materie penală, astfel cum aceasta este înțeleasă în sensul art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit mai multe criterii alternative (cunoscute sub denumirea de „criteriile Engel”) pentru a aprecia dacă există o acuzație în materie penală în sens european: calificarea faptei ca infracțiune în dreptul intern, natura faptei incriminate, scopul, natura și gradul de severitate al sancțiunii ce poate fi aplicată persoanei acuzate (avându-se în vedere sancțiunea maximă ce poate fi aplicată). S-a arătat că al doilea și al treilea criteriu sunt alternative și, nu în mod necesar, cumulative. Totuși, aceasta nu exclude o analiză cumulativă a acestora, în situația în care analiza separată a fiecărui criteriu nu face posibilă ajungerea la o concluzie clară cu privire la existența unei acuzații penale (CtEDO, Marea Cameră, *Sergey Zolotukhin c. Rusiei*, Hotărârea din 10 februarie 2009, paragraful 53);

c) autoritățile judiciare competente să formuleze din nou aceeași acuzație, privind aceleași fapte cu caracter penal, împotriva aceleiași persoane. Nu prezintă importanță în această a doua procedură dacă faptele au aceeași încadrare juridică sau o altă încadrare juridică.

Magistrații din cadrul Secției penale a **Judecătoriei Bacău** au apreciat că sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, are în vedere orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europe a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Magistrații **Judecătoriei Onești** au opinat în sensul că sintagma folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă, indiferent de încadrarea juridică dată faptei. S-a arătat că nu sunt similare noțiunile de hotărâre penală și hotărâri în alte materii.

3. **Curtea de Apel Braşov** a arătat că opinia majoritară a fost în sensul că sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, trebuie corelată cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, în sensul că va fi avută în vedere orice fel de hotărâre, indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Opinia minoritară a fost în sensul că nu este aplicabil principiul „ne bis in idem”, inculpatul putând fi tras la răspundere penală, însă sub aspectul laturii civile, alăturată celei penale, inculpatul nu mai poate fi obligat la plata despăgubirilor, câtă vreme i s-a angajat răspunderea patrimonială, în calitate de administrator, în fața instanței civile.

4. **Curtea de Apel Cluj** a considerat că trebuie făcută distincție între aplicarea principiului „ne bis in idem” și principiul securității raporturilor juridice din perspectiva dreptului la un proces echitabil.

S-a arătat că hotărârea pronunțată în Cauza *Lungu contra României*, de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, este incidentă nu doar în cazul în care există identitate de părți și de obiect, ci în orice situație în care procedurile diferite vizează aceeași chestiune determinantă pentru soluționarea acestora (pct. 40 din hotărâre).

În cauza menționată, Curtea a statuat că repunerea în cauză a soluției adoptate într-un litigiu, printr-o hotărâre judecătorească definitivă, în cadrul unei alte proceduri judiciare, poate aduce atingere art. 6, în măsura în care poate să facă iluzoriu dreptul de acces la o instanță și să încalce principiul securității juridice (pct. 37 din hotărâre).

În consecință, s-a arătat că instanțele sunt chemate să asigure, pe lângă respectarea în cauză a principiului autorității de lucru judecat, și respectarea principiului securității raporturilor juridice, datorită obligației de a asigura aplicarea Hotărârii din 21 octombrie 2014, pronunțată în Cauza *Lungu împotriva României*, în cadrul demersului general de punere în executare a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțate contra României.

La nivelul **Tribunalului Maramureș** și al instanțelor din circumscripția acestuia a fost împărțit punctul de vedere potrivit căruia noțiunea de „hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” nu cuprinde în sfera înțelesului său hotărârile prin care s-a angrenat răspunderea fiscală sau civilă a persoanei, trimise ulterior în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă. S-a apreciat că pot coexista mai multe forme de răspundere juridică cu temei și natură diferite, arătându-se că o conduită contrară legii poate atrage răspunderea penală a titularului ei, acesta fiind sancționat în limitele prevăzute de legea penală. În ipoteza în care conduita imputabilă autorului ei a avut și consecințe de natură patrimonială, în mod firesc, persoana vinovată va fi obligată să suporte și repararea pagubei cauzate.

De asemenea, s-a arătat că, în ipoteza expusă, temeiul răspunderii penale îl reprezintă legea penală, aplicându-se principiul legalității incriminării. Temeiul răspunderii civile îl reprezintă, în mod corelativ, legea civilă, respectiv răspunderea civilă delictuală (art. 1.349, art. 1.357 din Codul civil). Cele două

forme de răspundere nu se exclud reciproc, fiind posibilă coexistența acestora.

În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a statuat că autoritățile pot aplica o singură dată o sancțiune cu caracter penal în sensul Convenției, indiferent dacă aceasta este calificată în dreptul intern ca fiind contravențională sau penală și independent dacă această sancțiune este aplicată de o autoritate judiciară sau administrativă (Cauza *Franz Fischer contra Austriei*).

Art. 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene nu se opune însă ca un stat membru să impună, pentru aceleași fapte de nerespectare a obligațiilor declarative în domeniul TVA-ului, o combinație de sancțiuni fiscale și penale. Curtea de Justiție a Uniunii Europene a arătat că doar în situația în care sancțiunea fiscală îmbracă un caracter penal în sensul art. 50 din Cartă și este rămasă definitivă se opune dispoziția menționată ca pentru aceleași fapte să se desfășoare o urmărire penală împotriva aceleiași persoane. Pentru a determina dacă sancțiunea are caracter penal, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a făcut trimitere la criteriile Engel din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, respectiv calificarea juridică a infracțiunii în dreptul intern, natura însăși a infracțiunii, natura și gradul de severitate a sancțiunii pe care persoana în cauză riscă să o suporte (CJUE, Marea Cameră, Aklagaren contra Hans Akerberg Fransson, paragrafele 32—37).

Curtea Europeană a considerat în jurisprudența sa că analiza ce trebuie efectuată în determinarea noțiunii de „idem”, prin raportare la criteriul fapte identice sau fapte care sunt în mod substanțial aceleași, trebuie axată pe acele fapte care constituie un set de împrejurări factuale concrete privind pe același acuzat și care sunt inextricabil legate în timp și spațiu.

S-a considerat că, în speța ce a generat sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, răspunderea personală, reparatorie, a administratorului unei societăți comerciale, trimis ulterior în judecată și pentru comiterea infracțiunii fiscale, nu poate să justifice o soluție de achitare, întrucât cele două forme de răspundere intervin pentru conduite diferite.

Astfel, răspunderea penală intervine pentru „ascunderea bunului ori a sursei impozabile sau taxabile, respectiv pentru omisiunea, în tot sau în parte, a evidențierii în actele contabile ori în alte documente legale, a operațiunilor comerciale efectuate sau a veniturilor realizate” (așa cum se arată în art. 9 din Legea nr. 241/2005).

Pe de altă parte, răspunderea personală a administratorului intervine pentru că lui îi este imputabilă apariția stării de insolvență a persoanei juridice, motivele acestei stări putând fi variate.

Tribunalul Sălaj a arătat că nu deține hotărâri judecătorești în această materie, dar a apreciat că, în problema de drept invocată, este relevantă Cauza *Lungu c/a României*, în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a susținut că, prin condamnarea inculpatului pentru fapte care au fost tranșate în mod definitiv de către instanța de drept fiscal, s-a înfrânt principiul securității raporturilor juridice și implicit dreptul la un proces echitabil.

5. **Curtea de Apel Constanța** a arătat că, luând în discuție această problemă de drept, s-a exprimat următoarea opinie:

Sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, trebuie interpretată în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma

jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

În acest sens, s-a avut în vedere practica Curții Europene a Drepturilor Omului, prin care s-a extins sfera noțiunii de acuzație în materie penală și sancțiune penală și în domeniul administrativ și fiscal, în Cauza *Rosenquist c. Suediei*, stabilindu-se că impunerea unei suprataxe „asimilabile în dreptul român dobânzilor și penalităților” asupra obligațiilor fiscale datorate de un contribuabil are caracter penal.

De asemenea, s-a susținut că Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat în Cauza *Fransson* că se aduce atingere principiului prevăzut de art. 4 din Protocolul nr. 7 anexat la Convenție, intitulat „dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori”, avându-se în vedere că, atât în urmărirea fiscală, cât și în urmărirea penală, părțile sunt aceleași, „statul și contribuabilul”, având o identitate de părți, obiectul este același și cauza este aceeași, cu excepția faptului că urmărirea fiscală sancționează prin plata unor obligații, iar cea penală adaugă și o sancțiune penală, iar prezumția autorității de lucru judecat are la bază regula că o constatare (nu neapărat în sens de soluție privind raporturile litigioase dintre părți) făcută printr-o hotărâre definitivă nu trebuie să fie contrazisă de o altă hotărâre: *res iudicata pro veritate habetur*.

S-a precizat că la nivelul instanțelor din circumscripția Curții de Apel Constanța nu există jurisprudență.

Astfel, opinia majoritară a Secției penale din cadrul **Judecătoriei Constanța** este în sensul că noțiunea de hotărâre penală folosită de legiuitor în sens larg, în acord cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și chiar a Curții Europene de Justiție a Uniunii Europene, se referă inclusiv la o „condamnare” în materia contravențională.

Opinia **Judecătoriei Babadag** a fost în sensul că sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, are în vedere orice fel de hotărâre, indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă poate fi apreciată, „prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Tribunalul Tulcea a arătat că este de acord cu argumentele expuse de instanța de apel în prezentarea opiniei sale asupra chestiunii de drept invocate.

6. Opinia majoritară exprimată de judecătorii Secției penale și pentru cauze cu minori a **Curții de Apel Galați**, precum și din cadrul instanțelor din circumscripție a fost în sensul că sintagma folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală, nu și în alte materii, respectiv civil, fiscal sau contravențional.

S-a arătat că textul art. 6 din Codul de procedură penală stabilește în mod clar că este vorba de o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică, dispozițiile procedural-penale fiind de strictă interpretare.

De asemenea, s-a arătat că există și opinia în sensul că noțiunea de „hotărâre penală” trebuie să cuprindă și materia contravențională, dacă fapta a fost cercetată anterior și sancționată ca atare ca delict contravențional.

7. Curtea de Apel Iași a transmis jurisprudență relevantă și punctul de vedere al unora dintre instanțele din circumscripția sa.

La nivelul Secției penale a **Tribunalului Iași** a fost identificată Decizia penală nr. 364/CJ pronunțată în Dosarul nr. 24.710/245/2015, din considerentele căreia rezultă că interpretarea noțiunii de „hotărâre penală” este concordantă cu cea dată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în jurisprudența sa, prin care s-a stabilit că aceasta nu se referă numai la hotărârile judecătorești, ci și la actele altor autorități judiciare sau organisme jurisdicționale prin care se soluționează o cauză penală, stabilind că principiul sus-menționat se aplică și procedurilor urmate de stingerea acțiunii penale, prin care Ministerul Public dintr-un stat membru încetează urmărirea penală, chiar dacă această procedură nu implică vreo hotărâre din partea instanței judecătorești.

Judecătoria Pașcani a comunicat că sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, cuprinsă în art. 6 din Codul de procedură penală, are în vedere hotărârea penală în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura în care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

De asemenea, s-a apreciat că această problemă de drept este enunțată și în principiul ce rezultă din Cauza *Lungu și alții împotriva României*, respectiv respectarea autorității de lucru judecat a hotărârii care a dobândit prima dată acest caracter, chiar dacă este vorba despre o altă hotărâre pronunțată într-o cauză care nu este de natură penală.

În acest sens, s-a arătat că în practica **Judecătoriei Pașcani** a fost identificată o singură hotărâre care a avut în vedere această chestiune de drept.

Judecătoria Iași — Secția penală a comunicat că nu are jurisprudență în materie, iar punctul de vedere al magistraților a fost în sensul că noțiunea de „hotărâre penală” este folosită de legiuitor în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre, indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Opinia judecătorilor din cadrul **Judecătoriei Vaslui** cu privire la problema de drept ce formează obiectul sesizării a fost în sensul că, în raport cu criteriile stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa, respectiv „criteriile Frigel” (*Engel și alții c. Olandei*), se poate concluziona că în procesul penal inculpatului i se impută același comportament ilicit pentru care a fost sancționat în altă materie decât cea penală (civilă, fiscală sau contravențională), putându-se aprecia prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7, conform căruia „nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași Stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau

condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui Stat”, că s-a produs „condamnarea” acestuia.

8. În ceea ce privește problema de drept invocată, judecătorii din cadrul Secției penale și pentru cauze cu minori a **Curții de Apel Oradea** și a **Tribunalului Bihor** au opinat în sensul că sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, are în vedere orice fel de hotărâre, indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

9. Opinia exprimată de judecătorii din cadrul secțiilor penale ale **Curții de Apel Pitești** și instanțelor judecătorești din circumscripția teritorială a acesteia a fost în sensul că noțiunea de „hotărâre penală” este folosită de legiuitor în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, cu condiția ca fapta care a determinat procedurile respective să fie identică.

Alăturat a fost transmisă copie de pe Sentința penală nr. 26 din 7 februarie 2013 a Judecătoriei Curtea de Argeș, pronunțată în Dosarul nr. 151/216/2013, cu precizarea că opinia judecătorilor Secției penale și pentru cauze cu minori și de familie din cadrul Curții de Apel Pitești este diferită, în sensul că în scopul protejării fondului forestier național și pentru a se realiza conținutul constitutiv al infracțiunilor de sustragere sau tăiere ilegală de arbori, faptele de natură contravențională comise în mod repetat într-o perioadă limitată de timp dobândesc caracter penal, conform reglementărilor legale în vigoare — Codul silvic.

10. **Curtea de Apel Ploiești** a transmis că la nivelul Curții și al instanțelor arondate acesteia nu s-au pronunțat soluții care să aibă în vedere ipoteza în discuție.

11. De asemenea, **Curtea de Apel Suceava** a comunicat că nici la instanțele din circumscripția sa nu au fost identificate hotărâri judecătorești în problema de drept supusă analizei.

12. La nivelul **Curții de Apel Târgu Mureș** și al instanțelor din circumscripția acesteia nu au fost pronunțate hotărâri judecătorești prin care să se fi dezlegat chestiunea de drept cu care a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție, comunicându-se următoarele puncte de vedere formulate de către instanțele din circumscripția sa:

Opinia magistraților Secției penale din cadrul **Tribunalului Mureș** a fost în sensul că, în aprecierea sintagmei „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, se impune a se verifica pentru fiecare speță în parte dacă sancțiunea aplicată îndeplinește criteriile stabilite de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru a fi considerată o sancțiune de natură penală, care este o noțiune autonomă, conform jurisprudenței Curții.

Judecătoria Reghin a arătat că, potrivit dispozițiilor art. 6 din Codul de procedură penală, nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre

penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub o altă încadrare juridică, principiul „ne bis in idem” fiind aplicabil ori de câte ori autoritățile competente formulează din nou împotriva unei persoane o acuzație în materie penală, în sensul art. 6 paragraful I din Convenția europeană.

S-a considerat că expresia „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, nu are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă, ci este necesar a se avea în vedere caracterul și natura hotărârii pronunțate, caracter analizat prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

Judecătoria Odorheiu Secuiesc s-a raliat opiniei completului Curții de Apel Brașov în sensul că noțiunea de „hotărâre penală” este folosită de legiuitor în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre, indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că are caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

13. **Curtea de Apel Timișoara** a comunicat că, în urma consultării judecătorilor de la Secția penală a Curții de Apel, s-a apreciat că sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă, indiferent de încadrarea juridică dată faptei.

S-a apreciat că aceasta rezultă și din interpretarea prevederilor art. 6 din Codul de procedură penală, care face referire la noțiunea de hotărâre penală definitivă în accepțiunea dreptului intern, precum și din dispozițiile art. 52 alin. (3) din Codul de procedură penală în care se arată că hotărârile definitive ale altor instanțe decât cele penale asupra unor chestiuni prealabile în procesul penal au autoritate de lucru judecat în fața instanței penale, cu excepția împrejurărilor care prevesc existența infracțiunii.

Tribunalul Timiș a arătat că, în urma consultării magistraților Secției penale, opinia unanimă este că sintagma folosită în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală are în vedere orice fel de hotărâre, indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Judecătorii din cadrul Secției penale a **Tribunalului Caraș-Severin** au opinat în sensul că aceeași sintagmă are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă — indiferent de încadrarea juridică dată faptei, întrucât o hotărâre civilă nu este o hotărâre de condamnare penală sau rezultată în urma parcurgerii unei proceduri penale.

Cu privire la problema supusă analizei, **Judecătoria Reșița** a comunicat că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (Cauza *F. Fischer c/a Austriei*), autoritățile

naționale au posibilitatea de a aplica o singură dată o sancțiune cu caracter penal în sensul Convenției, indiferent dacă ea este calificată în dreptul intern ca fiind contravențională ori penală. Cerința impusă este aceea de a verifica dacă în cauză sunt respectate criteriile Engel din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a stabili dacă sancțiunea are un caracter penal, respectiv calificarea juridică a faptei, natura infracțiunii, natura și gradul de severitate a sancțiunii ce poate fi aplicată persoanei. În consecință, judecătorii de la Judecătoria Reșița au apreciat că, cel puțin în materie contravențională și fiscală, noțiunea de „hotărâre penală” prevăzută de art. 6 din Codul de procedură penală este aplicabilă.

14. **Curtea de Apel București** a arătat, în opinia majoritară, următoarele:

Articolul 4 al Protocolului 7 al Convenției consacră „dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori”, cunoscut sub denumirea tradițională de „ne bis in idem”: „Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași Stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui Stat. (...)”.

Legea și procedura „penală” de care vorbește articolul respectiv au un înțeles autonom comun identic cu cel al „acuzăției în materie penală” din articolele 6 și 7 din Convenție. Pe scurt, Curtea determină dacă fapta intră în domeniul de aplicare al „materiei penale” în funcție de criterii alternative: calificarea juridică a infracțiunii litigioase în dreptul național, natura însăși a acesteia și severitatea sancțiunii aplicabile (*Engel și alții c. Olandei*; *Ozturk c. Germaniei*; *Jussila c. Finlandei*).

Curtea a decis că nu există o jurisprudență clară din care să rezulte că gradul redus de severitate al sancțiunii aplicabile poate fi decisiv în excluderea unei fapte de natură penală din câmpul de aplicare al articolului 6 [*Jussila c. Finlandei* (MC)]. Tocmai de aceea amenzi contravenționale de un quantum relativ redus au fost privite ca intrând în câmpul de aplicare al „materiei penale”, chiar în absența unui mecanism de transformare a amenzi într-o sancțiune privativă de libertate: *Ziliberberg vs Moldova*, *Masaev vs Moldova*, *Tsonyo Tsonev vs Bulgaria*, *Anghel vs România*.

Din această perspectivă se apreciază că majoritatea contravențiilor din sistemul român vor intra în câmpul de aplicare al „materiei penale” din Convenție; în consecință, vor fi aplicabile garanțiile prevăzute nu doar de art. 6 în materie penală (inclusiv prezumția de nevinovăție), ci și celelalte garanții, mai generale (art. 7 din Convenție, dublul grad de jurisdicție etc.), inclusiv principiul „ne bis in idem”. Ca urmare, o persoană sancționată contravențional nu ar putea fi cercetată penal (chiar dacă ar fi achitată) pentru aceeași faptă.

În ceea ce privește aplicarea principiului în situația în care aceeași faptă a fost sancționată pe tărâmul dreptului fiscal, Curtea de Justiție a Uniunii Europene s-a pronunțat în acest sens în Cauza *Fransson* (C-617/10), în care s-a ridicat problema dacă reglementările naționale prin care se sancționează un comportament contrar dreptului fiscal, atât prin taxarea suplimentară în dreptul administrativ, cât și prin aplicarea unei pedepse cu închisoarea în plan penal, sunt compatibile cu art. 50 din Cartă. Curtea de Justiție a Uniunii Europene a decis că art. 50 din Cartă nu se opune ca un stat membru să impună, pentru aceleași fapte de nerespectare a obligațiilor declarative în domeniul taxei pe valoarea adăugată, în mod succesiv, o sancțiune fiscală și o sancțiune penală, în măsura în care sancțiunea fiscală nu îmbracă un caracter penal, aspect care trebuie verificat de instanța națională.

În ceea ce privește criteriile după care instanța națională poate stabili dacă o anumită sancțiune îmbracă sau nu caracter penal s-a arătat că Curtea de Justiție a Uniunii Europene face trimitere la trei criterii. Primul este calificarea juridică a infracțiunii în dreptul intern, al doilea, natura însăși a infracțiunii, iar al treilea, natura și gradul de severitate a sancțiunii pe care persoana în cauză riscă să o suporte, criterii stabilite de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în Cauza *Bonda* (C-489/10), inspirate însă de Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Engel împotriva Olandei*.

S-a mai arătat că sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, din cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, este folosită de legiuitor în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre, indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7, că are un caracter penal.

În acest sens s-a arătat că prezintă relevanță jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului sub aspectul sferei de aplicare a prevederilor art. 4 din Protocolul adițional nr. 7 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Gradinger vs Austria*, *Haarvig vs Norvegia*, *Manasson vs Suedia*, *Anghel c. României și Tsonyo Tsonev c. Bulgariei* etc.), Curtea de la Strasbourg statuând cu valoare de principiu că noțiunea de procedură penală utilizată în acest articol trebuie să fie interpretată în lumina principiilor generale cu privire la termenii de *acuzăție în materie penală și pedeapsă* din art. 6 și 7 ale Convenției, astfel cum au fost definiți de Curte.

Sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” trebuie interpretată în lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, sub aspectul art. 4 din Protocolul adițional nr. 7 la Convenție, în condițiile în care principiul „ne bis in idem” a fost introdus în legislația penală românească tocmai în vederea compatibilizării acesteia cu principiile dezvoltate în jurisprudența Curții.

În același sens se au în vedere și cauzele C-187/01 și C 385/01, *Gozutok* și *Brugge* ale Curții de Justiție a Uniunii Europene.

S-a arătat, de asemenea, că a existat și opinia, conturată la nivelul Secției I penale a Curții de Apel București, potrivit căreia sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem” are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă, indiferent de încadrarea juridică dată faptei.

IV.2 *Jurisprudența instanțelor*

Din analiza răspunsurilor primite se constată că jurisprudența care să trateze problema pusă în discuție este relativ redusă. Astfel:

1. **Curtea de Apel Alba Iulia** a comunicat Decizia penală nr. 1.209 din 2 decembrie 2013, pronunțată în Dosarul nr. 1.096/298/2011 (instanță de fond Judecătoria Sebeș), în care instanța a apreciat că noțiunea de „hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală reprezintă orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă

aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei.

2. **Curtea de Apel Bacău** a comunicat Sentința penală nr. 1.561 din 26 ianuarie 2015, pronunțată de Judecătoria Bacău în Dosarul nr. 1.931/180/2015.

3. **Tribunalul Maramureș** a comunicat Sentința penală nr. 416 din 26 februarie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 6.904/182/2011 al Judecătoriei Baia Mare, definitivă prin Decizia penală nr. 483/A din 21 mai 2014 a Curții de Apel Cluj.

4. **Curtea de Apel Constanța** a comunicat următoarele hotărâri:

— Sentința penală nr. 1.188 din 15 noiembrie 2011, pronunțată de Judecătoria Constanța în Dosarul penal nr. 41.895/212/2010, rămasă definitivă prin Decizia penală nr. 41 1/P din 26 aprilie 2012, pronunțată de Curtea de Apel Constanța în Dosarul penal nr. 41.895/212/2010;

— Sentința penală nr. 1.734 din 22 iulie 2015, pronunțată de Judecătoria Medgidia în Dosarul penal nr. 4.322/256/2015;

— Sentința penală nr. 1.738 din 22 iulie 2015, pronunțată de Judecătoria Medgidia în Dosarul penal nr. 4.743/256/2015.

5. **Curtea de Apel Galați** a înaintat Sentința penală nr. 1.496 din 29 septembrie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 19.125/233/2014 al Judecătoriei Galați, care a fost desființată în calea de atac prin Decizia penală nr. 173 din 11 decembrie 2016 a Curții de Apel Galați.

6. **Curtea de Apel Iași** a comunicat următoarele hotărâri:

— Decizia penală nr. 658/24 septembrie 2015 (Dosarul nr. 2.546/333/2014), pronunțată de Curtea de Apel Iași;

— Decizia penală nr. 765/26 octombrie 2015 (Dosarul nr. 2.635 24-4/2014), pronunțată de Curtea de Apel Iași;

— Decizia penală nr. 364/C.J. din 17 decembrie 2015 a Tribunalului Iași; Încheierea penală nr. 43 a Judecătoriei Pașcani.

7. **Curtea de Apel Pitești** a comunicat Sentința penală nr. 26 din 7 februarie 2013 a Judecătoriei Curtea de Argeș, pronunțată în Dosarul nr. 151/216/2013.

8. **Curtea de Apel București** a comunicat Decizia penală nr. 1.234/A din data de 16 octombrie 2014, pronunțată de Curtea de Apel București — Secția a II-a penală în Dosarul nr. 8.735/236/2012, și Sentința civilă nr. 4.646 din data de 2 iulie 2015, pronunțată de Judecătoria Buftea — Secția civilă în Dosarul nr. 1.023/94/2014.

V. Opinia Ministerului Public

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Adresa nr. 251/C/358/III/-5/2016 din 7 martie 2016, a transmis că, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu există în lucru nicio sesizare având ca obiect promovarea unui recurs în interesul legii cu privire la chestiunea de drept cu care a fost sesizată instanța, fiind depuse și concluzii scrise, în sensul respingerii, ca inadmisibilă, a sesizării Curții de Apel Brașov.

Parchetul de pe lângă Tribunalul Covasna, prin Adresa nr. 5.856/III/2/2015 din 22 martie 2016, a arătat că achiesează, pentru motivele arătate în susținerea acestei propuneri, la cea de-a doua propunere făcută de judecătorul-raportor (prima fiind respingerea sesizării, ca inadmisibilă), în sensul admiterii sesizării formulate și stabilirii că o hotărâre judecătorească civilă, pronunțată de judecătorul-sindic, în materia insolvenței, ca

urmare a unei proceduri declanșate la cererea unei persoane fizice ori juridice, prejudiciate de societatea comercială al cărei administrator este cercetat penal și trimis în judecată pentru evaziune fiscală, nu poate fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, că reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

VI. Jurisprudența Curții Constituționale a României

La raportul întocmit de către judecătorul-raportor au fost anexate decizii relevante ale Curții Constituționale în care a fost examinat principiul „ne bis in idem”, niciuna însă în legătură cu tipul hotărârii judecătorești care a stat la baza pronunțării sentinței prin aplicarea art. 4 din Protocolul 7 (au fost examinate aspecte privind reținerea permisului de conducere și trimiterea în judecată pentru vătămare corporală din culpă sau ucidere din culpă; sancționarea contravențională și obligarea la plata unui tarif de despăgubire în cazul lipsei rovinietei; infracțiuni în materia regimului silvic; aplicarea, pe lângă sancțiunea principală a amenzii contravenționale, și a unor sancțiuni complementare, potrivit Codului rutier etc.).

VII. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene

Textul art. 4 alin. 1 din Protocolul 7 a fost amplu examinat în jurisprudența celor două instanțe europene, existând o jurisprudență coerentă, constantă și clară în materia interpretării „ne bis in idem”.

Mai multe hotărâri relevante au fost anexate la raportul întocmit, cele mai importante aspecte fiind menționate în motivarea opiniei judecătorului-raportor.

În sinteză, în ceea ce privește **criteriile după care instanța națională poate stabili dacă o anumită sancțiune îmbracă sau nu caracter penal**, se face trimitere la trei criterii. Primul este calificarea juridică a infracțiunii în dreptul intern, al doilea, **natura însăși a infracțiunii**, iar al treilea, **natura și gradul de severitate a sancțiunii** pe care persoana în cauză riscă să o suporte, criteriile stabilite de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în Cauza *Bonda* (C-489/10), inspirate însă de Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Engel împotriva Olanda* și denumite în mod tradițional în consecință **Criteriile Engel**.

VIII. Textele de lege incidente

art. 6 din Codul de procedură penală — ne bis in idem

Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică.

Protocolul nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului
Articolul 4

Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori

1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași Stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui Stat.

2. *Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.*

Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale

art. 9 alin. (1) lit. a) (infracțiunea pentru care s-a dispus de instanța de fond încetarea procesului penal prin aplicarea „ne bis in idem”)

(1) Constituie **infracțiuni de evaziune fiscală** și se pedepsesc cu închisoare de la 2 ani la 8 ani și interzicerea unor drepturi următoarele fapte săvârșite în scopul sustragerii de la îndeplinirea obligațiilor fiscale:

a) **ascunderea bunului ori a sursei impozabile sau taxabile;**

b) omisiunea, în tot sau în parte, a evidențierii, în actele contabile ori în alte documente legale, a operațiunilor comerciale efectuate sau a veniturilor realizate;

c) evidențierea, în actele contabile sau în alte documente legale, a cheltuielilor care nu au la bază operațiuni reale ori evidențierea altor operațiuni fictive;

d) alterarea, distrugerea sau ascunderea de acte contabile, memorii ale aparatelor de taxat ori de marcat electronice fiscale sau de alte mijloace de stocare a datelor;

e) executarea de evidențe contabile duble, folosindu-se înscrisuri sau alte mijloace de stocare a datelor;

f) sustragerea de la efectuarea verificărilor financiare, fiscale sau vamale, prin nedeclararea, declararea fictivă ori declararea inexactă cu privire la sediile principale sau secundare ale persoanelor verificate;

g) substituirea, degradarea sau înstrăinarea de către debitor ori de către terțe persoane a bunurilor sechestrate în conformitate cu prevederile Codului de procedură fiscală și ale Codului de procedură penală.

(2) Dacă prin faptele prevăzute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 100.000 euro, în echivalentul monedei naționale, limita minimă a pedepsei prevăzute de lege și limita maximă a acesteia se majorează cu 2 ani.

(3) Dacă prin faptele prevăzute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 500.000 euro, în echivalentul monedei naționale, limita minimă a pedepsei prevăzute de lege și limita maximă a acesteia se majorează cu 3 ani.

Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței (abrogată prin Legea nr. 85/2014)

art. 138 alin. (1) lit. d) (temei de drept în baza căruia s-a solicitat judecătorului-sindic de la Tribunalul Covasna pronunțarea Sentinței nr. 176/S din 10 iunie 2011), art. 138 alin. (1) lit. a) (temei de drept pe baza căruia se pare că judecătorul a dispus admiterea cererii) și art. 138 alin. (2)

(1) **În cazul în care în raportul întocmit în conformitate cu dispozițiile art. 59 alin. (1) sunt identificate persoane cărora le-ar fi imputabilă apariția stării de insolvență a debitorului, la cererea administratorului judiciar sau a lichidatorului, judecătorul sindic poate dispune ca o parte a pasivului debitorului, persoană juridică, ajuns în stare de insolvență, să fie suportată de membrii organelor de conducere și/sau supraveghere din cadrul societății, precum și de orice altă persoană care a cauzat starea de insolvență a debitorului, prin una dintre următoarele fapte:**

a) au folosit bunurile sau creditele persoanei juridice în folosul propriu sau în cel al unei alte persoane;

d) au ținut o contabilitate fictivă, au făcut să dispară unele documente contabile sau nu au ținut contabilitatea în conformitate cu legea;

(2) Aplicarea dispozițiilor alin. (1) nu înlătură aplicarea legii penale pentru faptele care constituie infracțiuni.

Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (lege în vigoare)

art. 169 alin. (1) lit. d) și alin. (8)

(1) **La cererea administratorului judiciar sau a lichidatorului judiciar, judecătorul-sindic poate dispune ca o parte sau întregul pasiv al debitorului, persoană juridică, ajuns în stare de insolvență, fără să depășească prejudiciul aflat în legătură de cauzalitate cu fapta respectivă, să fie suportată de membrii organelor de conducere și/sau supraveghere din cadrul societății, precum și de orice alte persoane care au contribuit la starea de insolvență a debitorului, prin una dintre următoarele fapte:**

d) au ținut o contabilitate fictivă, au făcut să dispară unele documente contabile sau nu au ținut contabilitatea în conformitate cu legea. În cazul nepredării documentelor contabile către administratorul judiciar sau lichidatorul judiciar, atât culpa, cât și legătura de cauzalitate între faptă și prejudiciu se prezumă. Prezumția este relativă;

(8) Aplicarea dispozițiilor alin. (1) nu înlătură aplicarea legii penale pentru faptele care constituie infracțiuni.

IX. Raportul asupra chestiunii de drept supuse dezlegării

Judecătorul-raportor a opinat în sensul respingerii, ca inadmisibilă, a sesizării, considerând că această soluție derivă din **practica constantă și clară a Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene, jurisprudență pentru care nu este nevoie de „dezlegarea” ori de „lămurirea” Înaltei Curți de Casație și Justiție.**

X. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea formulată de Curtea de Apel Brașov în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorul-raportor și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, reține următoarele:

Prealabil examinării sesizării, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază necesare unele precizări:

În principiu, pentru aplicarea principiului „ne bis in idem”, trebuie să existe o primă procedură penală care s-a finalizat printr-o hotărâre de condamnare sau de achitare definitivă a unei persoane împotriva căreia s-a formulat o acuzație în materie penală, iar autoritățile să demareze o a doua procedură penală („**elementul bis**”), pentru aceeași faptă („**elementul idem**”) cu privire la aceeași persoană.

Pentru a fi aplicabilă garanția instituită de principiul „ne bis in idem”, ambele proceduri trebuie să fie desfășurate în urma formulării unei „acuzații în materie penală”. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că termenul „procedură penală” folosit în cadrul art. 4 din Protocolul 7 trebuie să fie interpretat în lumina principiilor generale aplicabile expresiilor „acuzație în materie penală” și „pedeapsă” care sunt prevăzute de art. 6 și 7 din Convenție.

Cu privire la prima procedură este necesar ca aceasta să se fi încheiat cu o hotărâre definitivă prin care să se fi pronunțat achitarea sau condamnarea acuzatului. Reluând considerentele Raportului explicativ privind Protocolul 7 al Convenției, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut în jurisprudența sa că art. 4 din Protocolul 7 are drept scop împiedicarea repetării procedurilor penale închise în mod definitiv. Instanța europeană consideră că o decizie este definitivă atunci când este irevocabilă, adică nu este susceptibilă de căi ordinare de atac sau părțile au epuizat aceste căi sau au lăsat să se împlinească termenul necesar pentru exercitarea lor.

Pe de altă parte, fiind chemată să se pronunțe asupra semnificației „hotărâre definitivă” din art. 54 Convenția de aplicare a Acordului Schengen, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că decizia trebuie să fie definitivă și obligatorie în sensul dreptului național al statului contractant ale cărui autorități au adoptat-o și să se asigure că decizia respectivă conferă în acest stat protecția acordată în temeiul principiului „ne bis in idem”.

Niciunul dintre cele două texte nu face referire la o hotărâre pronunțată de către o autoritate judiciară. Ambele instanțe europene au analizat caracterul definitiv al deciziei, și nu tipul autorității care a pronunțat decizia, **recunoscând caracter definitiv chiar deciziilor pronunțate de către autorități administrative.**

În jurisprudența internă, dar și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene, nu au fost aspecte de abordare diferite atunci când „**elementul bis**” a constat dintr-o hotărâre judecătorească definitivă pronunțată de o instanță de drept penal, acest aspect de drept nefiind controversat.

Multiple aspecte au fost examinate de instanțele europene cu referire la reținerea „**elementului bis**” în **alte ipoteze decât cele derivând din hotărâri penale de condamnare sau achitare.**

Sub acest ultim aspect există o amplă jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene, din examinarea hotărârilor constatându-se că există deja cristalizată o **jurisprudență coerentă și clară a celor două instanțe europene** cu privire la situațiile derivând din:

1) aplicarea unor **sanțiuni contravenționale** și, apoi, cercetarea și trimiterea în judecată (în instanța penală) a făptuitorului;

2) dispunerea de către Ministerul Public a unei **soluții de neurmărire sau netrimite în judecată** și, ulterior, infirmarea soluției și trimiterea în judecată a făptuitorului;

3) dispunerea unor **decizii de către autoritățile administrative** și, apoi, după caz, urmărirea penală sau chiar trimiterea în judecată a făptuitorului.

Examinând sesizarea Curții de Apel Brașov, Înalta Curte constată că aceasta este inadmisibilă pentru următoarele motive:

Conform sesizării se solicită ca Înalta Curte de Casație și Justiție a României să pronunțe o hotărâre prealabilă pentru dezlegarea următoarei **chestiuni de drept:**

dacă sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă — indiferent de încadrarea juridică dată faptei — sau noțiunea de „hotărâre penală” este folosită de legiuitor în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției europene a drepturilor omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Din modul de formulare a întrebării prealabile rezultă că instanța de sesizare solicită Înaltei Curți de Casație și Justiție nu să dea rezolvare de principiu unei chestiuni de drept (punctuală și direct incidentă în cauza respectivă), ci **să facă un studiu exhaustiv al întregii legislații și jurisprudențe naționale și să determine care dintre multiplele hotărâri judecătorești ce pot fi pronunțate de instanțele din România, indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, pot constitui „elementul bis”.**

Or, rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție a României — stabilit de legiuitor în procedura „pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept” — nu este de a oferi studii, note sau opinii consultative asupra unor probleme de drept generale sau ipotetice.

De altfel, în dispozițiile art. 477 alin. (1) din Codul de procedură penală se arată că „Asupra sesizării, completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept se pronunță prin decizie, numai cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării”; această dispoziție legală relevă care este competența Înaltei Curți de Casație și Justiție în procedura „**pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept**”.

În acest sens, chiar Curtea de Justiție a Uniunii Europene a menționat, în mai multe hotărâri, că funcția conferită Curții, în cadrul art. 267 TFUE, este de a contribui la administrarea justiției în statele membre, iar nu de a formula opinii consultative asupra unor probleme generale sau ipotetice (a se vedea, printre altele, hotărârea *Paint Graphos*, punctul 32). **Curtea poate refuza să soluționeze o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de o instanță națională dacă este evident că interpretarea solicitată, a dreptului Uniunii, nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale, atunci când problema este de natură ipotetică ori Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate** (a se vedea Hotărârea din 7 iunie 2007, *Van der Weerd și alții*, C 222/05-C 225/05, Rep., p. I 4233, pct. 22, Hotărârea *Les Vergers du Vieux Tauves*, pct. 17, precum și Hotărârea *Paint Graphos și alții*, pct. 31).

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a mai arătat că, potrivit unei jurisprudențe constante, deși nu este de competența ei să se pronunțe în cadrul unei proceduri inițiate în temeiul art. 267 TFUE, cu privire la compatibilitatea unor norme de drept intern cu dreptul Uniunii și nici să interpreteze actele cu putere de lege sau normele administrative naționale, Curtea este totuși competentă să furnizeze instanței de trimitere toate elementele de interpretare proprii dreptului Uniunii care îi pot permite acesteia să aprecieze o asemenea compatibilitate în vederea soluționării cauzei cu care este sesizată (a se vedea în special Hotărârea din 15 decembrie 1993, *Hünernund și alții*, C 292/92, Rec., p. I 6787, pct. 8, precum și Hotărârea din 27 noiembrie 2001, *Lombardini și Mantovani*, C 285/99 și C 286/99, Rec., p. I 9233, pct. 27).

Un alt motiv de respingere ca inadmisibilă a sesizării derivă din **practica constantă și clară a celor două instanțe europene, jurisprudență pentru care nu este nevoie de „dezlegarea” ori de „lămurirea” Înaltei Curți de Casație și Justiție.**

Examinarea acestei jurisprudențe este suficientă, în opinia Înaltei Curți, să lămurească instanța de trimitere (în sensul art. 475 din Codul de procedură penală) cu privire la chestiunea de drept strict incidentă în cauza penală, respectiv în ce măsură o hotărâre civilă de tipul celei avute în vedere de instanța de fond poate constitui sau nu „elementul bis”.

De altfel, în înscrisurile emise de instanțele implicate direct sau indirect în adoptarea unor soluții cu privire la societatea comercială și la administratorul acesteia (sentințe civile, sentința penală și încheierea de sesizare) se fac trimiteri la hotărâri din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene, prin raportare la trimiterea în judecată a administratorului societății, pentru infracțiunea de evaziune fiscală, unele cu referire la unele state nordice (Suedia, Norvegia, Finlanda etc.), chiar făcându-se „echivalări” ale „sanctiunilor” din legea națională cu cele ale respectivelor state în domeniul fiscal [„Această constatare, dublată de cea anterioară, potrivit căreia în jurisprudența C.E.D.O. procedura de impunere a unei suprataxe (asimilabile în dreptul român dobânzilor și penalităților) asupra obligațiilor fiscale datorate de un contribuabil are caracter penal, coroborat cu faptul că sancțiunea pecuniară stabilită de instanța administrativă este

irevocabilă, a condus Tribunalul Covasna la concluzia că pentru faptele de evaziune fiscală imputate inculpatului prin rechizitoriul există autoritate de lucru judecat.”].

Or, din examinarea hotărârilor celor două instanțe europene, pronunțate în materie fiscală, rezultă existența unui sistem complex (spre exemplu, în Suedia) de „sanționare”, după caz, administrativă ori penală, a faptelor, în materia stabilirii și plății taxelor și impozitelor datorate statului (Legea privind infracțiunile fiscale și Legea privind stabilirea impozitelor, în cazul ambelor, Statul, prin organe specializate, fiind subiect al procedurilor administrative ori judiciare).

În consecință, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene este clară și unitară în materia reținerii sau nu a tipului/felului unei decizii administrative ori a unei hotărâri judecătorești ca „elementul bis”.

Pentru motivele arătate, în temeiul art. 475 și 477 din Codul de procedură penală,

ÎN ALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Brașov — Secția penală în Dosarul nr. 74/119/2014, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: dacă sintagma „când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică” folosită de legiuitor în cuprinsul art. 6 din Codul de procedură penală, care consfințește principiul „ne bis in idem”, are în vedere doar hotărârile pronunțate în materie penală față de o persoană pentru aceeași faptă — indiferent de încadrarea juridică dată faptei — sau noțiunea de „hotărâre penală” este folosită de legiuitor în sens larg, prin ea înțelegându-se orice fel de hotărâre indiferent de materia în care se pronunță și de procedura după care s-a judecat cauza, dacă aceasta ar putea fi apreciată, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 4 al Protocolului nr. 7 al Convenției europene a drepturilor omului, că are un caracter penal și reprezintă o hotărâre prin care s-a produs „condamnarea” penală, civilă, fiscală sau contravențională a persoanei, trimisă mai apoi în judecată într-un proces penal pentru aceeași faptă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 30 martie 2016.

PREȘEDINTELE SECȚIEI PENALE
A ÎN ALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE,
judecător **MIRELA SORINA POPESCU**

Magistrat-asistent,
Valentina Cruceanu

EDITOR: GUVERNUL ROMÂNIEI

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
și IBAN: RO12TREZ70050699XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
(alocat numai persoanelor juridice bugetare)
Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro
Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.70, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72
Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

